

1 ¹ Naprzód dąży człowiek, który nie poszedł za radą występnych, na drogach grzeszników nie stawał i w gronie szyderców nie siedział, ² lecz tylko Tora HaSzem jest jego pragnieniem

KOMENTARZ PARDES

lehitkadem, „postępować”. Raw Hirsch wyjaśnia, że *aszrej* oznacza każdy możliwy progres; postępowanie naprzód we wszystkim, co jest upragnione; jest to podstawowe działanie i cel wszystkich ludzkich myśli i czynów. Podobnie rozumie słowo *aszrej* André Chouraqui, który przekłada je na francuskie *en marche*.

Biblia Ferrara (1553) w języku ladino daje: *bien aventurado* („dobrze się powodzi”), a tłumaczenie Jehoasza (Solomona Bloomgartena) na jidysz (1941) to: *wojl cu dem menszen* („dobrze jest człowiekowi”). Natomiast Ludwik Zamenhof w przekładzie na esperanto daje *feliĉe* (rabin Sacha Pecaric).

Słowo PARDES, które nasze stowarzyszenie umieściło w swojej nazwie i od początku nieprzerwanie stara się działać zgodnie z ideą, którą to słowo w sobie zawiera, oznacza „ogród”, „sad”, lecz jest również odczytywane jako akronim złożony z pierwszych liter słów *pszat*, *remesz*, *drasz* i *sod*, określających cztery poziomy rozumienia i objaśnienia Tory, a także szerzej, model żydowskiej egzegezy tekstu, ze szczególnym uwzględnieniem pism Tanachu. *Pszat* to zwykłe, podstawowe (czasem błędnie określane jako dosłowne) zrozumienie tekstu.

Remesz – znaczenie alegoryczne, powiązane niekiedy z gematrią (wartością liczbową liter).

Drasz – znaczenie wywnioskowane, związane z midraszem lub Talmudem.

Sod – dosł. „tajemnica”, znaczenie najgłębsze, mistyczne, kabalistyczne.

PSZAT: W incipitach psalmów pojawia się dziesięć słów będących określeniami sposobu wyrażania chwały w tej księdze: *nicuach*, *nigun*, *maskil*, *mizmor*, *szir*, *aszrej*, *beracha*, *tefila*, *hodaa*, *haleluKA*. Odpowiada to dziesięciu ludziom, którzy psalmy ułożyli. Raszi podaje, że byli to: Adam, Melchisedek, Awraham, Mosze, Dawid, Szelomo, trzej synowie Koracha i Jedutun, co do którego niektórzy się nie zgadzają. (Również Bawa batra 14b wymienia pośród twórców psalmów Melchisedeka). Dyskusja na temat Jedutuna jest zawarta w *I Księdze Kronik* 9, 16. Niektórzy uważają, że Jedutun w Księdze Psalmów jest tylko akronimem wyrażenia *hadatot wehadinim*, Boże „wyroki i dekryty”.

אֲשֶׁר־יֵאָמֵר הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הָלַךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְךְ
הַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לִצְיִים לֹא יֵשֵׁב: בִּכְיֵ אֵם

KOMENTARZ PARDES

Mosze przekazał Jisraelowi pięć ksiąg Tory, a król Dawid pięć ksiąg Psalmów. W pierwszym psalmie Dawid wypowiada podstawową zasadę świata, mianowicie że istnieją nagroda i kara. Jest to bardzo wzniosły psalm, dlatego właśnie od niego rozpoczyna się księga (Radak).

1, 1 Naprzód dąży – zawsze trzeba pamiętać, że Księga Psalmów jest drugą Torą: pierwsza jest Torą umysłu, druga – Torą serca. Pierwsze słowo w Torze, *bereszit*, zawiera w sobie głębię najważniejszych idei Pięcioksięgi, i tak samo pierwsze słowo Psalmów, *aszrej*, zostało wybrane przez króla Dawida, by wyrazić istotę całej jego księgi. Dlatego słowo to pozwala na tak bogate rozumienie i różne tłumaczenia. Należy również zauważyć, że wszystkie litery słowa *aszrej* są zawarte w słowie *bereszit*.

Aszrej jest nietypowe pod tym względem, że nigdy nie występuje w liczbie pojedynczej (Radak).

Targum tłumaczy *aszrej* aramejskim słowem *tuweh*; oznacza ono szczęśliwego lub błogosławionego. Podobnie w *Peszicie* (tłumaczeniu syryjsko-aramejskim) oraz w przekładach arabskich.

Septuaginta tłumaczy *aszrej* greckim słowem *makarios*, oznaczającym najwyższe szczęście; Wulgata w tym samym duchu tłumaczy *aszrej* łacińskim słowem *beatus*, „szczęśliwy”. Wiele późniejszych nieżydowskich przekładów idzie za tym rozwiązaniem, ale pojawia się w nich również za *aszrej* słowo „błogosławiony”.

Od Septuaginty trochę odbiegają inne greckie przekłady, zawarte w wydaniu dzieł Orygenesza przygotowanym przez Fridericusa Fielda: *telios o neoteros*, „doskonały jest człowiek” oraz *amemptos o anir*, „nieskazitelny jest człowiek”. Raszi daje za *aszrej* starofrancuskie słowo *les pleismenz*. Mosze Katan w dziele *Ocar lazej Raszi*, w którym zebrał wszystkie obce słowa użyte w komentarzu Raszego, przekłada to na hebrajskie słowo *taanugim*. Słowo *taanug* oznacza „rozkosz”. Jeśli więc Raszi tłumaczyłby Psalm na starofrancuski, początek pierwszego brzmiałby: „Rozkosz przepętnia człowieka, który...”

Słowo *aszrej* ma jednak również inne znaczenie, bardzo tu istotne i kluczowe, a mianowicie „dążyć naprzód”. Tak przekłada raw Samson Raphael Hirsch (niem. *aller Fortschritt zum Heil*), zob. też *Przysłowia* 4, 14 i 23, 19. Co przetłumaczone na hebrajski brzmi: *lecoed kadima*, „kroczyć naprzód”, lub